

Měna v Rakousku.

Dnem 1. ledna 1900 zavádí se povinné počítání v měně korunové a přestává platnost dosavadní měny rakouské. Užíváme tohoto historického fakta k stručnému nástinu dějinného vývoje peněz v Rakousku.

Nejstarší známé české peníze jsou stříbrné denáry (z polovice 10. stol.) a půldenáry. Počátkem 13. stol. (za Přemysla Otakara I.) počato s ražením brakteátů (plecháčů), tenkých mincí s jednostranným rázem, na jedné straně tedy vyvýšených, na druhé prohloubených. Větší platy vyrovnávány stříbrnými pruty od královské mincovny pověřenými. Od r. 1300 za Václava II. počato v mincovně kutnohorské od mistrů florenckých s ražením českých (pražských) grošů, které se počítaly na kopy. České groše byly však již za Karla IV. a Václava IV. vždy více zlehčovány, husitské války uvedly české mincovnictví docela v úpadek, z něhož je na krátko vytrhl teprv Jiří Poděbradský. Od dob husitských raženy byly kutnohorské halíře, od Vladislava II. bílé penízky (sedm na groš) po dvou halířích. Jan Lucemburský zavedl 1325 zlaté čili dukáty dle vzoru florenckého, za Ludvíka II. 1519 začali se svolením sněmu hrab. Šlikové v Jáchymově raziti stříbrné tolary, $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{4}$ tolary, které se za Ferdinanda I. razily jako zemské mince též v Praze a Kutné Hoře.

Spojením Čech se zeměmi rakouskými a uherskými pod rodem habsburským nastala doba znenáhlého přizpůsobování se českého mincovnictví říšskoněmeckému.

Po nezdařeném pokusu zavést u nás mincový řád německé s říšským zlatým po 60 krejcařích (1561—1573) ovládly opět Ferdinandské tolary a od Rudolfa II. i t. zv. malé groše, místo nichž teprv stavovští direktorové 1619 zaváděli opět krejcare. Za Ferdinanda II. pronajat byl 1621 mincovní regál v Čechách zvláštní

společnosti, v jejíž čele byli m. j. místodržící Lichtenstein, Valdštýn, Michna a známý Jakub Passevi, a která zahájila ražení tak zlehčené a špatné, t. zv. »dlouhé« mince, že do r. 1623 obyvatelstvo i státní pokladna utrpěly ztráty nesmírné. R. 1623 prohlášena tudíž devaluace těchto peněz (státní bankrot), které byly směňovány za pouhých $13\frac{1}{3}\%$ nominální hodnoty (zlatky místo po 60 a 75 kr. po 10 kr. atd.). Zavládl opět tolar a pečováno o spořádanější poměry mincovní. Nové zaplavování zemí našich lehkými mincemi německými od polou 17. stol. vedlo k novým snahám reformním za Leopolda I. a Karla VI., který pečoval též o uměleckou dokonalost mincí, až Marie Terezie r. 1753 konvencí s Bavorskem zavedla tak zv. minci konvenční, která zevšeobecněla po celém Německu a v Rakousku platila po celé století. Základní mince byly tolary, $\frac{1}{2}$ tolary (zlatníky), $\frac{1}{4}$ tolary (půlzlatníky).

Spořádanost poměrů mincovních ztroskotaly války napoleonské. V letech 90tých 18. stol. raženy nehodnotné drobné mince stříbrné a když ani pro ty se stříbra nedostávalo, zavedeny ještě lehčí mince měděné. Silné ažio na kov vytlačilo z oběhu nejen mince stříbrné, ale i měděné, a po zemi rozlila se záplava silně znehodnocených peněz papírových, t. zv. bankocetlí, poprvé r. 1762 vydávaných.

Stát, aby si pomohl z těchto zmatků valutních, provedl 1811 záměnu bankocetlí za t. zv. směnné listy (šajny čili t. zv. vídeňská měna) tak, že za 500 bankocetlí dávalo se 100 zl. šajnů. Ale potřebami válečnými povstal opět převýdaj a znehodnocení těchto šajnů (r. 1820 bylo jich v oběhu přes 530 milionů zl.), takže právě založená »národní banka rakouská« měla za přední úkol tyto směnné listy na účet a jménem státu z oběhu vzít, vyplácejíc za 500 zl. šajnů pouze 200 zl. konvenční mince v bankovkách, jež na předložení za stříbro směňovala. V málo letech tedy zažil stát rakouský dvojí státní bankrot, jakého nebylo od r. 1623. Úkolu svému banka do r. 1852 dostála; ztenčivši však (zejm. půjčováním peněz státu) svou hotovost nepoměrně vzhledem k obnosu vydaných bankovek, byla několikrát v nebezpečí, že bude musit zastavit placení bankovek kovem. V té době bylo také v ražení mincí stříbrných a zlatých, které dříve několikrát úplně bylo zastaveno, přes 30 let pokračováno, až nová krise v r. 1848 vyvolala zjevy v dějinách peněžnictví neobyčejné. Nesmírné množství nekrytých papírových peněz způsobilo, že 22. května 1848 pro »bouřlivý, událostmi zaviněný nával k pokladnám směňovacím a rychlý, nad všeliký vý-

počet přesahující odtok mince« byla banka zmocněna výměnu bankovek za stříbro dočasně obmeziti, bankovkám dán nucený oběh, t. povinné přijímání jich při všech platech v plné nominální hodnotě, a brzy směnitelnost bankovek za kov úplně zastavena, ovšem prý jen prozatímně a na čas trvání mimořádných okolností.

Stříbrné mince přes to, že v dubnu 1848 jich vývoz přes hranice byl zakázán, obdržely ažio a vymizely z oběhu naprosto, ano i drobné mince, ač proti kurantním o třetinu lehčí, byly tak vzácný, že jednotliví továrníci, hostinští, kramáři a kupci místo drobných peněz vydávali své vlastní poukázky. Také město Praha zavedlo na čas hotovení t. zv. obecních pokladničních poukázek po 10 a 20 kr. konv. m., jež každý do obnosu 25 zl. za bankovky obdržeti a zase zpět vyměniti mohl. Bance, jež pohledávka za státem vzrostla do konce r. 1849 na 189 milionů zl., bylo povoleno vydati bankovky po 2 a 1 zl., které byvše rozpůleny nebo čtvrceny obíhaly místo drobných peněz; stát sám vydával papírové peníze po 10 a 6 kr.

Teprv rokem 1851 počínají snahy reformní. Vydány byly nové mince měděné a aby mohly v oběhu přijíti nově ražené mince kurantní (stříbrné a zlaté), jimž dosud vadilo vysoké ažio, vydáno v červnu 1854 provolání k »dobrovolné« valutní půjčce 300—500 milionů zl. Subskripce se zdařila, ale osudné chování Rakouska za války krimské zmařilo opět vše a zvětšilo opětně státní dluh u banky.

Po válce krimské hleděno nápravu valuty přivoditi změnou soustavy mincovní. Souhlasně s celou tehdejší politikou, které běželo o nejužší hospodářské i politické připojení k Německu a tím o zachování rakouského primátu mezi státy německými, měl v Rakousku i Německu zaveden býti společný systém měnný. R. 1856 konal se ve Vídni mincovní kongres, jehož výsledkem byla mincovní smlouva s německými státy z 24. ledna 1857. Patentem z 19. září 1857 zavedena byla pro celý obvod mocnářství t. zv. rakouská měna jakožto ryzí měna stříbrná, odstraněná teprv nejnovejšími zákony valutními.*)

*) Zajímavé je, že tehdy právě odkrytí nesmírných zlatodolů kalifornských a australských s jedné a neobyčejný vývoz stříbra do východní Asie s druhé strany způsobily, že doporučováno bylo u nás i v Německu zavedení měny zlaté. Když pak válka z r. 1866 rozbila u nás neblahé illuse o hospodářském sjednocení s Německem a Rakousko bylo donuceno vystoupiti dnem 1. ledna 1868 z mincovní smlouvy německé, jednalo se opět o připojení k všeobecné mincovní jednotě a již byla hotova smlouva o přístupu Rakouska k mincovní

Za výhradní váhu mincovní zavedena byla celní libra ($= 500 gr$), z níž razilo se 45 zlatníků stříbrných (zlatník $= 11\frac{1}{11} gr = \frac{1}{90} kg$ ryzího stříbra). Zákonné číslo mincovní bylo tedy 45 a mince dle tohoto čísla ražené nazývaly se mincemi rakouské měny. Jako mince kurantní razily se (mimo t. zv. tolary spolkové) 2-, 1- a $\frac{1}{4}$ zlatníky, zrno obnášelo u 2- a 1 zlatníků 900 : 100, u $\frac{1}{4}$ zlatníků 520 : 480.* Drobnými mincemi stříbrnými byly dvacetníky a desetníky (375 resp. 750 z mincovní libry drahokovu), finanční správě bylo zůstaveno raziti i pětníky (1500 kusů z 1 libry). Dvacetníky obsahovaly stříbro a měď v poměru 500 : 500, desetníky 400 : 600 a pětníky 350 : 650.

Drobnými mincemi měděnými byly čtyřkrejcery, krejcery a trojníky. Obnos vydaných mincí drobných nesměl přesahovat 12 mil. zl.**)

Rakouská měna nabyla platnosti dnem 1. listopadu 1858; nebyla-li ve smlouvě po tomto dni uzavřené jiná měna výslovně ustanovena, má se rozuměti měna rakouská (patent z 27. dubna 1858 č. 63 ř. z.). Od téhož dne směla banka vydávati jen bankovky na 1000, 100 a 10 zl. rakouské měny znějící, jež každý byl zavázán přijímati při všech platech v této měně v plné nominální hodnotě a s jichž vydáváním měly stahovány býti současně bankovky na konvenční měnu znějící; bankovky po 5, 2 a 1 zl. rak. m. směly býti na místo bankovek na tytéž obnosy konv. m. vydány jen do sumy 100 mil. zl.

Prvním listopadem 1858 byla opět po 10leté suspensi zavedena směnitelnost bankovek, ale přestávka tato byla jen episodická: dne 28. dubna 1859 byla směnitelnost bankovek pro potřeby válečné opět suspendována a tak je tomu do dneška. Měl sice dluh státu u banky býti zaplacen do konce rokem 1866, načež r. 1867 opět nastati měla směnitelnost, ale válka r. 1866 pohřbila i tyto plány.

unii latinské (Francii, Belgii, Švýcarsku, Italii), nebyla však ratifikována. Přece byly však, aspoň jako mince obchodní, zavedeny (místo dřívějších zlatých korun z r. 1857) r. 1870 nové zlaté 8- a 4 zlatníky, teprv r. 1892 odstraněné.

*) Ražení stříbrných mincí kurantních bylo (do r. 1879) volné za 1% ražebného.

**) V soukromém obchodě povinen byl každý přijímati drobné mince stříbrné do 2 zl. a měděné do 50 kr. a to i mince v druhé polovici říše vydané; veřejné pokladny přijímaly minci drobnou do 5 zl. a zemské jakožto výměnné pokladny neobmezeně. Kurantní mince mohly se raziti také na paměť dějepisných událostí nebo pro zvláštní účely s rázem, jejž od případu k případu povoloval císař (na př. 2 zlatové pamětní mince na oslavu stříbrné svatby císařských manželů).

Zákonem z 5. května 1866 č. 51 ř. z. byly bankovky po 1 zl. a 5 zl. prohlášeny za státovky s nuceným oběhem, banka musila za tyto převzaté bankovky dáté státu stejný obnos v bankovkách na vyšší obnos znějících, zák. z 7. července 1866 vypůjčil si stát od banky 60 mil. zl. v bankovkách, brzy na to vydal stát sám státovky po 1 a 5 zl. za 90 mil. zl. a ustanovil (zák. z 25. srpna 1866 č. 101 ř. z.), že suma všech státovek se salinkami (t. j. státními dlužními úpisý na státních salinách pojištěnými, v obnosu do 100 mil. zl.) nesmí přesahovati 400 mil. zl.; ubude-li však z oběhu salinek, mohou se za ně do téhož maximálního obnosu vydati státovky. R. 1867 vydány v těchže mezích státovky po 50 zl. a r. 1868 bylo na místě drobných papírových peněz z r. 1860, za drobné mince stříbrné změněných, vydáno dalších 12 mil. ve státovkách, takže celkový oběh státovek se salinkami činil odtud 412 mil. zl.

Obíhaly tedy u nás nesměnitelné a nuceným kursem obdařené státovky po 1, 5 a 50 zl., a takové též bankovky po 10, 100 a 1000 zl., pak stříbrné a měděné mince rakouské měny. K nim přibyly zákonem z 9. března 1870 č. 22 zavedené zlaté mince po 8 zl. (= 20 frankům) a po 4 zl. (= 10 frankům ve zlatě), ražené v poměru 900 : 100, o váze 6·4516192 resp. 3·22580 g, ale pouze jako mince obchodní, jejichž přijímání a hodnota zůstaveny volnému dohodnutí stran a jež dle valutních zákonů z r. 1892 více raziti se nebudou.

Při změně ústavy rakouské r. 1867 prohlášeno bylo upravení měny a čísla za záležitost, která v obou polovicích říše dle stejných zásad upravovati se má *) a při předposledním obnovení smlouvy rakousko-uherské r. 1887 bylo ustanoveno, že měna rak. má i příště zůstat společnou měnou obou polovic, že však obě vlády mají raditi se o opatřeních, aby za příznivých poměrů finančních v říši opět zavedeno bylo placení hotovými; měna po upravení valuty zavedená že má se nazývati rakouskouherskou.

Od prvního zavedení nesměnitelnosti a nuceného oběhu bankovek v r. 1848 byly u nás s malou přestávkou (listopad 1858 až duben 1859) skoro výhradně v oběhu nesměnitelné peníze papírové, zprvu konvenční, pak rakouské měny, jimž však až do r. 1878 ne-podařilo se nabytí trvalé parity se stříbrem. Oběh byl ovládán pa-

*) V Předlitavsku náleží úprava peněz, mincí a cedulových bank k působnosti říšské rady (§ 11. d. zákl. zák. stát. z 21. pros. 1867 čís. 141 ř. z.). Právo mince vykonává se jménem císařovým (čl. 7. zákl. z. stát. č. 145).

píry, kdo chtěl mít stříbro, musil zaplatit příplatek (za 100 zl. stř. ku př. 110 zl. pap.) čili *ažio*, jehož výše neustále kolísala dle toho, jak uvažovány byly vnitřní a vnější politické poměry a finanční síla státu i hospodářská zdatnost obyvatelstva, a dle toho, jak měnila se potřeba platidel a hodnota stříbra. Tak kleslo ažio v říjnu 1858 na $\frac{2}{8}\%$ a na jaře r. 1859 stouplo na 40% , do r. 1861 na 50% , klesalo za pokojnějších roků následujících, až zase válka r. 1866 přiměla je k opětnému mocnému stoupnutí. Průměrem obnášelo ažio na stříbro v letech 1848—58 $14\cdot73\%$, 1859—65 $23\cdot09\%$, 1866—70 $20\cdot21\%$, 1874—78 následkem počínajícího značného znehodnocování stříbra jen $5\cdot15\%$. Že tento neustálý pohyb ažia pro veškeré národní hospodářství měl ohromné ztráty v záplídí, je patrno.*)

Avšak r. 1878 ažio stříbra zmizelo úplně a dodnes se neobjevilo; rakouská měna dosáhla vyšší hodnoty, než byl kurs stříbra v naší zlatce obsaženého (1 zl. r. m. více než $11\cdot11 g$ stříbra). Hlavní příčinou bylo silné a trvalé klesání kupní ceny stříbra na trhu světovém, kdežto zároveň zvyšoval se na druhé straně za klidných poměrů politických úvěr říše a naděje na výměnu papírových peněz, co do množství svého z valné části (státovky!) obmezených. Naopak obdržel papír ažio na stříbro; doma měl sice rakouský zlatník po zákonu ustavičně touž kupní sílu jako papírová zlatka, ale za hranicemi bylo lze za našich 90 zl. v papírech dostati více než za $1 kg$ stříbra, který v 90 zlatnících rakouských jest obsažen.

*) Kdo měl tehdy 100 zl. v papírech, naprosto nevěděl, kolik stříbra za ně zítra, za týden nebo měsíc dostane. Dnes dalo se za 100 zl. stříbra na př. pouze 108 zl., stalo-li se zatím něco, ať třeba ve Francii, na Balkáně nebo v Rusku, stouplo rakouské ažio, kupní síla papírové zlatky klesla, takže bylo teprv na př. za 120 zl. pap. lze dostati 100 zl. stříbra a ceny zboží stoupaly, kdo měl v rukou papíry, nebo pohledávky, ztratil, kdo měl platiti druhému dluh v papírech, získal. Zatím nastal třebas klid v politice, ažio kleslo, papíry se zdražily, ztrátu měli dlužníci, zisk věřitelé. A tak pořád den se dne nové a nové kolísání a celý život hospodářský byl jedinou odvážnou hrou, při které zisk a ztráta neustále se stíhaly.

Jak citlivý byl kurs směnek cizích a tím hodnota naší valuty vůči zahraničním událostem, budiž ukázáno na r. 1859: od konce 1858 do $\frac{8}{1}$ 1859 kolísal kurs směnky na Londýn mezi 101·40—101·80, na zprávy o neshodách mezi Rakouskem a Francií stoupil na 115—116, ultimatum v Turině zvedlo jej $\frac{28}{4}$ na 119, zpráva o zamýšleném odchodu vyslance rakous. z Paříže $\frac{26}{4}$ na 128, válečná proklamace Viktora Emanuela $\frac{28}{4}$ na 134—135, za války stoupil na 142—146 a na zprávu o uzavření příměří $\frac{9}{7}$ klesl na 130 a dne $\frac{11}{7}$ na 124—123. Podobně bylo i v r. 1866.

Z 1 kg stříbra, jejž bylo lze na trhu obdržeti za 84 zl., mohlo se, jelikož ražení stříbra bylo volné a ražebné obnášelo toliko 1%, dátí v mincovně raziti 90 zl.; pochopitelně, že bylo množství lidí, kteří tímto způsobem snažili se kořistiti z měnných poměrů v Rakousku a že ražení peněz na účet soukromníků nabyla rozměrů nevídáných.*)

Tu vlády nařízením dne 19. března 1879 zakázaly mincovnám volné ražení stříbra soukromníkům a zlatníky razily se odtud jen na účet státu.**) Tím odloučena byla hodnota zlatky rakouské měny od hodnoty stříbra, nebyla již závislou na osudu tohoto kovu; zlatka nejsouc již představitelem nebo zastupitelem jedné devadesátiny kilogramu stříbra, jako byla dříve, stala se penízem ryze úvěrním, jehož hodnota a kupní síla nad zlatem byla závislou na úvěrních a tržních poměrech naší říše, na množství obíhajících u nás měnidel a platiel (bankovek, státovek, zlatníků) a poměru jejich k potřebě, na celém hospodářském a politickém stavu říše v určitém okamžiku. Toto odloučení naší měny od stříbra***) mělo v zápětí, že při pokračujícím klesání stříbra s jedné a zvelebování hospodářského stavu našeho s druhé strany, hodnota papírové zlatky naší povznesla se a trvale se udržovala nad hodnotou stříbra v našem zlatníku obsaženého a poněvadž u nás byla zlatka jako zlatník stejně oprávněným platiлем, že hodnota zlatníku našeho povznášena byla k hodnotě papírové zlatky a řídila se hodnotou touto, že tedy množství stříbra v našem zlatníku obsaženého mělo a má větší hodnotu než totéž množství stříbra neraženého a zlatník byl tedy jen penízem úvěrním jako zlatka papírová. Ve skutečnosti podléhala hodnota naší měny od r. 1879 celkem mnohem menším změnám než hodnota stříbra v této době, jinými slovy, úvěr náš v této době nekolísal ani tolik, jako cena stříbra na trhu světovém.

*) Kdežto od r. 1872—1876 raženo bylo stříbrných mincí kurantních ročně průměrem za $8\frac{1}{2}$ mil. zl., stouplo ražení jejich r. 1877 na 16·4 mil., r. 1878 na 25 mil. a 1879 na 64·4 mil. zl.

**) Na účet vlády raženo mincí však v obnosech velmi značných. Nehledě k roku 1879, v němž — částečně i na účet soukromý — raženo kurantních mincí stříbrných za 66,682.821 zl., činí totéž ražení v letech 1880—1891 nad to ještě 125,536.567 zl.

***) Nařízení, kterým bylo zastaveno volné ražení stříbra, s hospodářského stanoviska prospěšné a snad nutné, nebylo s politického hlediska úplně bezvadné. Jím změněna byla dosavadní stříbrná měna rakouská fakticky v papírovou (stříbru odňata byla vlastnost kovu měnného), akt, příslušející dle všech ústavních předpisů říšskému zákonodárství, nikoli správě.

Měla však naše měna papírová vady, že její peníze nemajíce té vnitřní hodnoty, jakou jim zákon přikládá a v jaké v jisté době skutečně v oběhu kolují, obmezeny byly na hranice státu, přes něž působnost a platnost jejich nesahá, a že veškeren obchod zahraniční musil a dosud musí se díti platidlem jiným, zlatem, jež si domácí platitel musí teprv za naše peníze opatřiti, koupiti. Dle toho pak, kolik našich peněz musí se v určité době dátí za zlaté mince cizí nebo za směnky na tyto peníze znějící, měřili jsme hodnotu naší měny; zejména kurs devis, t. j. dobrých směnek na zahraniční místa znějících a na viděnou ve zlatě splatných, bývá tu dosti spolehlivým ukazatelem.

Ačkoliv tedy od r. 1879 neměli jsme sice ažio na stříbro, přece zase neustále kolísavý poměr naší měny k valutám cizích zemí zlatových přinášel nám v mnohonásobných obchodních stycích našich se zeměmi těmito nesčetné škody a zabraňoval každému solidnímu kalkulu obchodnímu.

Uvážíme-li dále, že opětné volné ražení stříbra viselo u nás (do vydání měnných zákonů r. 1892) na pouhém volném uvážení ministerstev (nebyloť nařízení o zastavení ražby stříbra z r. 1879 ani nikde úředně uveřejněno) a že tedy zlatka naše pouhým nařízením ministerským mohla býti snížena na hodnotu stříbra ve zlatníku obsaženého — dle dnešní ceny stříbra ze 1 zl. na 52 kr. — a spolu se stříbrem ještě většímu kolísání býti podrobena, uvážíme-li konečně, že vážnější zápletky zahraničné (jak ukázalo také značné klesnutí naší měny za válečného poplachu 1887) naší měnu v nejvyšší míře znehodnotiti a dokonce pod úroveň stříbra přivésti mohly, vysvitne jasně vlastní nebezpečí papírové naší měny, jež jedině postavením valuty naší na základ kovový, výkupem státovek a hotovou výplatou bankovek mohlo býti odstraněno.

Již při vyrovnání s Uhry r. 1887 zavázaly se vlády působití k co nejrychlejší nápravě měny, ale opravdově k dílu příkročeno teprve, když dosažena rovnováha v rozpočtu, ano když objevil se i přebytek — od desítiletí to nebývalý host v rakouském hospodářství státním — a když vnější mír a všeobecný hospodářský stav říše zdar podniku tohoto podporovaly. Po delším vyjednávání mezi oběma polovicemi říše svolány v březnu 1892 ankety rakouská a uherská ze zástupců světa vědeckého, průmyslového a finančního, v květnu 1892 předloženy dotyčné osnovy zákonodárným sborům obou polovicí říše, po jichž usnesení zákony valutní dne 2. srpna

1892 sankcionovány a v Rakousku dne 11. srpna 1892 pod čís. 126 až 134 ř. z. publikovány byly.

Vydáním zákonů těchto nebyla ovšem náprava měny již provedena, ony znamenaly toliko přípravné kroky k jejímu uskutečnění, jakési přechodné stadium, jež skončí teprv, až nové zlaté mince skutečně do oběhu se uvedou a nynější nesměnitelné papírové peníze hotovými vypláceti se budou.

Zákon z 2. srpna 1892 č. 126 ř. z. ustanovuje toliko, že na místo dosavadní (stříbrné, od r. 1879 vlastně jen papírové) měny rakouské nastoupí (a sice dle smlouvy měnné a mincovní s Uhrami v obou státních obvodech říše) měna zlatá, jejíž početní jednotka jest koruna, dělící se na 100 haléřů. Měřítkem hodnot pro obchod Rakousko-Uherska s cizinou má být příště zlato, plné kurrantní mince korunové měny mají být zlaté. Z 1 kg ryzího zlata razí se 3280 korun o ryzosti 900 dílů zlata : 100 dílům mědi (tedy z 1 kg směsi zlata s mědí 2952 korun) a jeden zlatý dosavadní rakouské měny v papíře či ve stříbře má přijímati se za 2 koruny.*). Tím jest udán hodnostný poměr (relace) jak nové naší koruny, tak staré zlatky k cizím mincím zlatým v ten způsob, že na místo dosavadní zlatky má nastoupiť tolik ryzího zlata, kolik ho jest obsaženo ve 2 korunách, t. j. 0 609756 g (1 kg ryzího zlata = 1640 zl. r. m.)**).

*) Přijal tedy zákon po příkladu států západoevropských menší jednotku mincovní, než byla dosavadní zlatka (v Německu marka, ve Francii frank, v Itálii lira atd. vždy menší než byla zlatka r. m.), očekávaje od toho výhodu pro obchod, zlevnění prostředků životních a povzbuzení šetrnosti.

**) Ustanovení relace bylo jednou z nejdůležitějších a nejnesnadnějších otázek nápravy měny. Vysoká relace znamená ustanovení poměru, dle něhož zlato proti našemu dosavadnímu platidlu jest v ceně odhadováno vysoko, takže z 1 kg ryzího zlata razí se vyšší počet nových jednotek mincovních (na př. 3300 korun) a každá jednotka nová obsahuje tedy menší váhu zlata, jest »lehká« a má menší kupní sílu. Opačně při nízké relaci razí se méně jednotek (na př. jen 3200 korun) z 1 kg zlata, jednotky tyto mají tedy větší obsah zlata, jsou »těžké«, mají větší kupní sílu. Poněvadž pak naše zlatka r. m. rovná se 2 korunám, platí i o této zlatce, že jest lehká při relaci vysoké a těžká při relaci nízké. Jak vysoko pak odhadla se hodnota naší zlatky ve zlatě, má dalekosáhlé účinky národochospodářské. Lehká zlatka zvyšuje ceny zboží, snižuje hodnotu úspor, zhoršuje existenční podmínky obyvatelstva na stálý plat odkázaného; dělník, úředník atd. běže napořád stejnou sumu peněz jako mzdu nebo plat (na př. 1000 zl. r. m.), ale ve skutečnosti běže v ní méně než dříve, poněvadž za ni méně dostane, naopak vývozník při lehké zlatce obdrží za stejnou sumu cizích peněz doma větší počet mincí domácích (na př.

Jako zemské zlaté mince razí se jen dvacetikoruny (164 kusů z 1 kg ryzího zlata, 6·09756 g ryzí a 6·775067 g hrubé váhy) a desetikoruny (328 kusů z 1 kg ryzího zlata, 3·04878 g ryzí a 3·3875338 g hrubé váhy), a sice v obnosu neobmezeném.*)

Dvacetikoruny razí se také na účet soukromý za ražebné, které obnáší pro soukromníky 6 korun a pro rak.-uh. banku 4 koruny za 1 kg ryzího zlata; desetikoruny razí se jen na účet státu.

Dosavadní stříbrné zlatníky nebudou se ani na účet obou států více raziti, leda ze zásob stříbra k účelům mincovním již opatřených a z roztažení spolkových tolarů rakouského rázu**) nabytých, zůstanou však v oběhu a musí býti od každého přijímány vždy 1 zl. za 2 koruny.

za 100 fr. doma 50 zl., při větší hodnotě domácích peněz jen 45 zl.), dlužník ve stejném obnosu peněz platí věřiteli ve skutečnosti méně a může se dluhu svého snáze zbýti (stát jako dlužník milionů peněz do ciziny!). Naproti tomu těžká zlatka zlaciňuje zboží, nadlehčuje dělníkům a úředníkům, za stejnou sumu peněz dostanou více zboží, avšak poškozuje velice vývozníky a dlužníky na prospěch věřitelů a stěžuje výrobu.

Nemá-li býti poškozen ani věřitel ani dlužník, ani výrobce ani dělník, ani vývozce ani importér, nemá-li zkrátka přechod od staré nestálé měny k nové stálejší spojen býti se zhoubným převratem v domácích cenách zboží a práce, musí zvolena býti ta relace, ten hodnotný poměr staré měny k nové zlaté a prostřednictvím jejím k zlatým měnám států s námi obchodujících, která se shoduje se skutečnou tržní hodnotou a kupní silou dosavadní měny.

Ve skutečnosti ustanovena byla valutními zákony zlatka lehčí, hodnota zlata, která obnášela tehdy na trhu asi 1626 zl. za 1 kg, byla pro relaci měnnou určena na 1640 zl. (1 zl., který měl se tedy dle trhu rovnati $\frac{1}{1626}$ kg zlata, rovnal se $\frac{1}{1640}$ kg zlata), od té doby však úchylka tato dávno již jest překonána.

*) Nejmenší úchylka od přesnosti mince (tolerance) nesmí přesahovat $\frac{2}{1000}$ při hrubé a $\frac{1}{1000}$ při ryzí váze. Osoby soukromé jsou povinny přijímati zlaté mince, jen jsou-li plné nebo mají-li — ač otřelé — ještě nejmenší připuštěnou váhu (t. zv. oběžní váhu), která obnáší při 20koruně 6·74 gr, při 10koruně 3·37 gr. Mince zlaté, této váhy nemající, budou vzaty z oběhu a roztaženy, s tím rozdílem však, že mince jen obyčejným oběhem otřelé přijmou pokladny státní v plné hodnotě nominální a ponese tedy škodu otřením vzniklou (roztažení a ražení plných mincí nových) stát, kdežto při poškození jinak způsobeném zaplatí za ně stát jen skutečnou hodnotu kovu a ztráta stihne tedy majitele té mince.

**) Tyto spolkové tolary raženy byly na základě měnné smlouvy s německ. státy r. 1857 jako mince kurantní, byly však ažiem na stříbro z Rakouska vypuzeny a zůstaly v oběhu Německa, kde jim byla přisouzena hodnota 3 M. Poněvadž by mince tyto k nám (za 1 zl. 50 kr. původní hodnoty) z Německa (kde platí 3 M. = 1·80 kr.) samy se nevrátily, svolala je německá vláda z oběhu a přenechala jich dle úmluvy $8\frac{2}{3}$ milionu kusů à $1\frac{1}{2}$ zl. v papírech Rakousko-Uhersku.

Jako stříbrné drobné mince — ač zákon je drobnými nenažívá — razí se koruny, a sice z 1 kg mincovního stříbra (835 dílů stříbra a 165 dílů mědi) 200 kusů po 5 g, jen však na účet státu a v maximálním obnosu 200 milionů korun v obou polovicích říše.

Na místo dosavadních drobných mincí stříbrných po 20, 10 a 5 kr. r. m. vstoupily mince niklové, jež razí se z ryzího niklu (z 1 kg 250 dvacetihaléřů nebo 333 desetihaléřů) toliko na účet státu a nejvýše do 60 mil. korun v obou polovicích říše.

Za měděné drobné mince po 4, 1 a $\frac{1}{2}$ kr. r. m. vstoupily bronzové (95% mědi, 4% cínu a 1% zinku) haléře a dvouhaléře (600, resp. 300 kusů z 1 kg bronzu) nejvýše do 26 mil. kor. v říši (v Předlitavsku do 18,2 mil. korun).

Veškeré drobné mince korun. měny přijímají se u všech státních a ostatních veřejných pokladen v plné nominální hodnotě, koruny bez obmezení, mince bronzové a niklové jen do obnosu 10 K., a toliko při pokladnách výměnných (zemských hlavních pokladnách) v obnosu jakémkoli za podmínek způsobem nařizovacím stanovených. V soukromém obchodě není nikdo povinen přijímat koruny výše než 50 K., mince niklové přes obnos 10 K. a bronzové přes obnos 1 K.

Tato ustanovení neplatí o drobných mincích padělaných a proražených nebo jinak než obyčejným oběhem na váze ztenčených. Padělané drobné mince vezmou státní a ostatní veřejné pokladny, jimž byly podány, ihned bez náhrady z oběhu a zašlou hlavní mincovně ve Vídni; ostatní řečené mince budou pokladnami opatřeny známkou, jež z oběhu vylučující. Drobné mince delším oběhem značně otřelé přijímají se u veřejných pokladen v plné hodnotě, razí se však znovu na účet státu.

Jako mince obchodní budou se i dále raziti rakouské dukáty s dosavadním zrnem a stříží, nikoli však zlaté 8- a 4zlatníky, zákonem ze dne 9. března 1870 č. 22. r. z. zavedené; 42 těchto rakouských zlatých ve zlatě má se při přepočítávání rovnati 100 korunám. Jako stříbrné obchodní mince mají se i příště raziti t. zv. levantské tolary s obrazem Marie Terezie a letopočtem 1780 v dosavadní stříži a zrnu. Papírové peníze r. m. musí jako dosud od každého býti přijímány v ten způsob, že 1 zl. r. m. nominální hodnoty příslušného papírového peníze čítá se za 2 K. Všechny platy, jež dle zákona v rak. měně plnití dlužno, ať v kovové minci nebo ne, mohly se již od r. 1892 plnití dle vůle dlužníkovy také v zlatých a j. mincích měny korunové.

Zákon tento spolu s ostatními zákony valutními z téhož dne (č. 127 ř. z. o smlouvě měnné a mincovní s Uherskem, č. 128 ř. z. o poměru mezi dosavadními t. zv. rakouskými zlatými ve zlatě k minci korunové, č. 129. ř. z. o povinnosti banky rak.-uh., vyměňovati zlato v mincích dle směnné hodnoty a v prutech dle minc. čísla korunového za bankovky, č. 130 ř. z. o uzavření 4% půjčky ve zlatě k ražení zlatých korun, č. 131. ř. z. o konversi některých dluhů státních ve dluhy 4%ní nabyla platnosti dnem svého prohlášení (11. srpna 1892 — téhož dne byla uzavřena mincovní a měnná smlouva mezi oběma státy) a vydána k nim četná nařízení prováděcí.

Skutečné zavedení zlaté měny není, jak shora řečeno, těmito zákony již dokonáno, nýbrž teprve připraveno a předpokládá zavedení t. zv. hotového placení, t. j. výkup státovek a směnitelnost obíhajících bankovek za kovové mince nové měny a zrušení nuceného oběhu jejich. K tomu bylo ovšem potřebí, aby stát opatřil si množství kovu k výměně státovek potřebné a aby také kovový poklad banky, do té doby z největší části ve stříbře pozůstávající, byl tak uzpůsoben, aby banka předložené jí bankovky zlatem vyplatiti mohla. Jelikož dluh ve státovkách záležející jest oběma polovicím říše společný, nesou útraty se svoláním státovek spojené dle smlouvy s Uhrami oba státy společně do obnosu 312 mil., z něhož má Předlitavsko na se vzít 70%, Uhry jen 30%, kdežto celý dluh salinkový (100 mil. zl., po případě obnos státovek místo nich obíhající) zůstal opět jen Předlitavsku.

Musilo tedy Předlitavsko opatřiti množství zlata potřebné k výplatě 218,400.000 zl. r. m., t. j. 70 procent z úhrnného obnosu státovek 312 mil. zl., pročež byl ministr financí zmocněn vydati rentovní obligace 4% ve zlatě zúročitelné v tom úhrnném obnosu, jehož je třeba, aby se koupilo zlato v hodnotě 183,456.000 zl. ve zlatě, které se rovnají (dle poměru 84 zl. ve zlatě = 100 zl. r. m.) 218,4 milionům zlatých r. m. (v celém Rakousko-Uhersku mělo se opatřiti zlata za 262,080.000 zl. ve zlatě = 312 mil. zl. rak. m.). Ze zlata za tuto půjčku opatřeného měly se ihned raziti zlaté mince korunové měny, jež měly býti prozatím uschovány v ústřední pokladně státní nebo na účet finanční správy u Rak.-uherské banky; činiti disposice s mincemi těmito vyhrazeno bylo zákonu, kontrola uschování a disposicí příslušní komisi pro kontrolu státního dluhu.

Poněvadž 4% půjčkou za účelem koupě zlata zvětší se opět náklad na zúrokování státních dluhů, bylo uzavřeno, břímě ročních

úroků snížiti přeměnou (konversi) některých výše (na 5 a $4\frac{3}{4}\%$) zúročitelných dluhů státních na dluhy 4% .^{**})

Konversí touto uspoří Rakousko ročně kolem 1·8 milionu zl. úroků.^{**})

Na základě zákonného zmocnění vláda skutečně vydala do r. 1896 prostřednictvím konsorcia, v kterém byl vídeňský bankovní dům Rotšildův, úvěrní ústav a bodenkreditka, za kurs nejprve $95\frac{1}{2}$, pak 97 a $101\cdot25\%$ ve třech lhůtách v celku za 150 mil. zl. zlaté 4% ní renty, za které se jí dostalo 171,159.474 $\cdot85\frac{1}{2}$ zl. r. m. čili 143,773.958 $\cdot87\frac{1}{2}$ zlatých ve zlatě, takže mohlo být ještě vydáno této zlaté renty za 39,682.041 $\cdot12\frac{1}{2}$ zlatých ve zlatě (do úhrnného povoleného obnosu 183·456 mil. zl. ve zlatě).^{***})

Zákony z 9. července 1894 učiněny další kroky k nápravě měny. Především měla z celkového společného dluhu v státovkách do konce 1897 být vzata první část v obnosu 200 mil. zl., a sice ve zlatkách papírových (jichž kolovalo tehdy za 57·883 mil. zl.) a zbytek v pětkách a padesátkách. Tyto papíry měly být oběma státy ve známém poměru 70:30 směněny jednak za koruny obnosem 40 mil. zl. (Předlitavsko za 28, Uhry za 12 mil. zl.), jednak obnosem 160 mil. zl. za zlatníky a bankovky, které měly vlády odebrati od Rak.-uherské banky, složivše za ně stejný obnos ve zlatých 20korunách (Předlitavsko za 112, Uhry za 48 mil. zl.). Dotyčná smlouva s Uhrami prohlášena za platnou dnem 24. července 1894, kterýžto den je také počátkem výkupu státovek v Rakousku. Výdej zlatek tímto dnem byl zastaven, zlatky připuštěny v soukromém obchodě do konce r. 1895, poslední lhůta jich výměny u hlavních pokladen uplyne 31. prosince 1899.

*.) A sice byly konvertovány 5% papírové renty v obnosu 238·87 mil. zl., 5% obligace dráhy vorarlberské v obnosu 5·94 mil. zl. a $4\frac{3}{4}\%$ papíry dráhy Rudolfovy v obnosu 55·03 mil. zl., celkem tedy na 300 mil., za něž vydáno bylo za 519,298.000 K. nové 4% nezdaněné renty za kurs 93·50%, dále 4% železniční půjčka dráhy vorarlberské v obnosu 12,571.600 K. a 4% železn. půjčka dráhy Rudolfovy v obnosu 116,476.200 K., obě za kurs 96%, celkem tedy papírů za 648,345.000 K.

**) Mimo to konvertovány také se strany uherské dosavadní 5%ní renty, železniční dlužní úpisu atd., na jichž místo vstoupila 4% uherská korunová renta v obnosu nom. 1062 mil. K. vydaná za kurs 92·40%.

***) Také Rakouskouherské bance podařilo se zakoupiti od srpna 1892 do března 1893 (kdy nastalé zatím ažio na zlato učinilo kupi zlata nemožným) zlata za 40·394 mil. zl., po zmizení ažia od června 1896 do září 1897 za nových 92 mil. zl. atd.

Současně byl od r. 1894—1896 oběh salinek obmezován ze 100 mil. zl. postupně na 90, 80 a 70 mil. zl. a r. 1898 na 50 mil. zl. tím, že salinky ve státních pokladnách jsoucí byly v obnosech po 10, resp. 20 mil. zl. ročně odepsány a zničeny.

Dle císařského nařízení z 21. září 1899 bylo spojení salinek s oběhem státovek dnem 1. listopadu 1899, kdy letošní smlouva s Uhrami nabyla působnosti, zrušeno, salinky nesmějí být již nahrazovány v oběhu (t. j. vypláceny při předložení) státovkami, a pokud byly toho dne za ně státovky v oběhu, musí Předlitavsko tuto sumu státovek samo do roku z oběhu stáhnouti, t. j. tedy všechny pětky a padesátky, nyní nad úhrnný obnos 112 mil. zl. kolující (asi 13 mil. zl.*)

Týmž císařskému nařízení z 21. září 1899 byla též vláda zmocněna ve shodě s vládou uherskou vzít z oběhu i poslední zbytek státovek v obnosu 112 mil. zl.

Oběh pětek a padesátek nesmí být již rozmnožován, další vydávání jich je od 1. listopadu 1899 zastaveno, které však obíhají, mohou být zatímně za nové vyměňovány a u pokladen státních vydávány. Skutečné jich stažení a výměna za jiná zákonné platidla prostřednictvím Rak.-uh. banky**) bude nařízeno vládou, jakmile bude náhrada za ně hotova. K náhradě jich vydají vlády za 32 mil. zl. nových stříbrných pětikorun a za 80 mil. zl. vydá Rak.-uh. banka bankovek 10korunových.

Pětikoruny razí se v poměru 900 : 100 o váze 24 g (z 1 kg mince stříbra tedy $41\frac{2}{3}$ kusu) pouze na účet každého státu v úhrnném obnosu v Předlitavsku 22 4 mil. a v Uhrách 9·6 mil. zl. Rak.-uh. banka vydá každé vládě tento obnos ve stříbrných zlatnících, jež

*) Aby se tudiž salinky vládě nevraceły k výplatě z jejich pokladních hotovostí (dosud za ně vydala prostě o to víc nových státovek), musela vláda je hledět udržeti zatím v oběhu a zvýšiti proto jejich dosavadní $3-3\frac{1}{2}\%$ ní úrokovou míru o 1 procento, a bude obnos tohoto dluhu salinkového dle možnosti buď z pokladních hotovostí zmenšovati nebo jej promění v dluh rentovní.

**) V tomto nařízení musí být zároveň udána lhůta, v které končí všeobecná povinnost ku přijímání těchto státovek. Tato lhůta musí obnášeti $1\frac{1}{2}$ r., lhůta pro přijímání jich u státních pokladen 2 léta, poslední termin k výměně 6 let po prohlášce tohoto nařízení. Jakmile přestane všeobecná povinnost k přijímání pětek a padesátek, bude zákonem nařízeno placení hotovými.

vlády ihned odvedou mincovnám k ražení pětikorun a splatí bance stejné obnosy ve zlatých dvacetikorunách.*)

V soukromém obchodě není nikdo povinen přijímati pětikoruny v obnosu nad 250 korun.

Bankovky 10korunové smí banka Rak.-uherská vydati jen na místě pětek a padesátek, které dle smlouvy s oběma vládami z oběhu vzítí má, a co možná stejnomořně s tímto stahováním státovek.

Bankovky 10korunové smí banka k stažení státovek vydati jen do obnosu 80 mil. zl., anebo jen do obnosu 90 mil. zl., při čemž však musí za ten obnos bankovek, který 80 mil. zl. převyšuje, zadržeti stejnou sumu v pětikorunách.**)

Jako bylo k výkupu první partie státovek (200 mil. zl.) v roce 1894 na díl Předlitavsku vypadající (140 mil. zl.) vládě přikázáno zlatých mincí korunových za 112 mil. zl. (28 mil. zl. státovk) bylo směněno za koruny, stejně 12 mil. zl. v Uhrách) k uložení v bance proti vydání zlatníků a bankovek — byl nyní k výkupu poslední

*) Kdyby se privilegium bankovní zrušilo, nebo kdyby banka likvidovala nebo kdyby státy převzaly veškeren bankovní obchod (mimo hypotekární) dříve, než by se zavedlo hotové placení (výměna bankovek za zlato), musí banka každé vládě složené jí 20koruny za stříbro nebo bankovky vrátiti a v též případě musí také rakouské vládě vrátiti (pokud zásoba stačí) zlaté mince, splacené Předlitavskem v obnosu 30 mil. zl. na dluh 80millionový, proti složení téhož obnosu v stříbře nebo bankovkách.

Ode dne, kdy bude zákonodárstvím nařízeno hotové placení, přecházejí 20koruny, za které banka vládám stříbro splatila, do vlastnictví banky, ale vlády mohou i potom žádati za výměnu 20korun (pokud zásoba stačí) za stříbro a za výměnu stříbra za bankovky.

**) Ku speciellí úhradě těchto bankovek složí vlády u banky zlaté mince korunové v úhrnném obnosu 80 mil. zl. (Předlitavsko 56, Uhry 24 mil. zl.).

Veškeré zlaté mince, které jsou bance vydány od státu k účelům valutním za bankovky, počítají se sice do kovového pokladu banky, ale nikoliv do jejich hotovosti, takže banka nesmí na základě tohoto deposita zvýšiti přípustný oběh bankovek vůbec.

Bankovky 10kor. smějí se vydati teprv, když bylo svolání zbývajících státovek nařízeno a zmíněné zlaté mince u banky složeny, a zůstanou v oběhu, dokud nepřestane obecná povinnost ku přijímání státovek a nebude nařízeno zákonem placení hotovými.

Pokud banka musí vydávat bankovky 10kor. a pokud není nařízeno hotové placení, má banka osvobození od poštovného pro své zásilky bankovek, papírových peněz a mincí v obou státech jednak mezi bankovními ústavy vůbec, jednak ve styku se státními a veřejnými pokladnami a úřady v dotyčné polovici říše.

partie státovek (112 mil. zl., z čehož 70%) Předlitavska činí 78·4 mil. zl.* poukázán i zbytek výnosu valutní půjčky ve výši 59,159.474·85 $\frac{1}{2}$ zl. rakouské měny ve zlatých mincích korunových, za něž má vláda opatřiti od banky za 22·4 mil. zl. zlatníků na pětikoruny a založiti chystané bankovky 10korunové (v obnosu 56 mil. zl.**). Poněvadž by na tyto účely (úhrnem je potřebí 78·4 mil. zl.) oněch 59 milionů nestačilo, má se scházejících 19 24 mil. zl. vzítí z pokladních hotovostí.

Konečně byla od 1. ledna 1900 měna korunová prohlášena místo dosavadní měny rakouské za výhradnou zákonné měnu zemskou, v niž musí znítí všechny veřejné rozpočty, vyhlášky, listiny soudní nebo notářské, účty společností veřejně účtujících atd. a která zobecní zajisté co nejdříve i ve všelikém obchodě soukromém.

Na základě valutních zákonů byly z všeobecného oběhu vzaty: stříbrné mince konvenční měny koncem 1892, dvouzlatníky a $\frac{1}{4}$ zlatníky r. m. a spolkové tolary i dvoutolary rakouského rázu dnem 31. května 1893, dvacetníky a čtyřkrejcary r. m. dnem 31. prosince 1894, desetníky a pětníky r. m. koncem 1896, krejcary a půlkrejcary dnem 30. června 1898, papírové zlatky koncem 1895. U výměnných pokladen směňovaly se 20 a 4kr. do konce 1895, 10kr. a 5kr. do konce 1898, zlatky a krejcary do konce 1899.

Z mincí korunových počato bylo výdajem 2- a 1haléřů 1. dubna 1893 (současně nařízeno stahování čtyráků), 20 a 10haléřů 1. května 1893 (současně se stahováním dvacetníků), výdajem korun 16. května 1893.

Od r. 1892 do konce 1898 bylo raženo mincí korunové měny

	v Předlitavsku	Uhrách	úhrnem
	za miliony zl. r. m.		
dvacetikorun	za 313·789	154·519	468·308
desetikorun	» 10·070	12·903	22·973
korun	» 52·271	30·—	82·271
20haléřů	» 12·6	5·4	18·—
10haléřů	» 8·4	3·6	12·—
2haléřů	» 2·972	2·273	5·246
1haléřů	» 0·717	0·189	0·907

*) Koncem září 1899 bylo v oběhu pětek za 111·75 mil. zl., padesátek za 12·8 mil. zl., tedy úhrnem státovek za 124·55 mil. zl., z čehož by tedy 12·55 mil. zl. připadlo na účet Předlitavska (za salinky).

**) Známo z novin, že komise pro kontrolu státního dluhu odepřela mocí dozorčího práva svého vydání těchto mincí vládě, jelikož zákony valutní dosud nebyly parlamentem schváleny.

úhrnem v celé říši zlatých mincí za 491·28 mil. zl., stříbrných za 82·27, niklových za 30 a bronzových za 6·15, všech pak za 609·7 milionů zlatých.

Budou tedy u nás obíhati: zlaté 20- a 10koruny v počtu neobmezeném, řídícím se dle hospodářských potřeb a poměru monarchie; stříbrné zlatníky, jichž další ražení je zastaveno; stříbrné pětikoruny do obnosu 32 milionů a koruny v maximálním obnosu 100 mil. zl.; mince niklové do výše 30 mil. zl. a bronzové do obnosu 13 mil. zl., konečně dukáty a pro export levantinské tolary jako mince obchodní. Bankovky budou pravidelně nejméně 50korunové, avšak pokud bude suspendována směnitelnost bankovek, smí banka vydávat též bankovky 20korunové (místo desítek) a k účelu stažení pětek a padesátek z oběhu též bankovky 10korunové, ale tyto jen do obnosu 80—90 milionů zlatých. Výše úhrnného obnosu bankovek řídí se jinak ovšem množstvím obchodů ve státě.

K úplnému skoncování nápravy měny potřebí ovšem ještě úplného vymizení státovek a směnitelnosti bankovek; i tu pak zůstane naše měna — ovšem beze škody — kulhavou, pokud nebude učiněno opatření o zlatnících, v oběhu dosud iako kurantní mince ponechaných.

Jako každé vyjednávání naší polovice s Uhrami, skončila i valutní akce naše nedůstojným podlehnutím Předlitavska. Nám ponechán úplně dluh salinkový (100 milionů), na splátky bankovního dluhu (zatím 30 a potom nových 30 milionů) poskytují nám Uhry úhradu až směšně nepatrnu (180.000 zl. ročně), ze státovek připadlo nám hraditi 70%, t. j. 218·4 mil. zl. Naproti úrokům z těchto obnosů máme k dobrému pouze účast na bankovním zisku (asi 1·2 mil. zl.), úsporu konversí dluhopisů (1·8 mil.) a zisk mincovní, takže doplácíme na náklady regulace valuty ročně nejméně 4 miliony, nečítajíc v to ani, oč se zmenšily pokladní přebytky splacením dluhu bance, umořením 50 mil. salinek a doplacením 19·24 mil. zl. na výkup poslední partie státovek. Uhry směnily pouze za 93·6 mil. zl. státové (asi 3·8 mil. zl. úroku ročně), platí nám ročně 180.000 zl. na dluh bankovní, ale uspořily konversemi asi 3·7 mil., mají rovněž mincovní zisk a budou bráti ročně asi 6—800.000 zl. zisku bankovního — jejich náprava měny jde tedy na útraty rakouské!*)

*) Srovn. Dr. Albín Bráf, Náprava měny (Českomorav. národní hospodář 1885), Dr. J. Kaizl, Náprava rak. měny, Praha 1890, Dr. Karel Kramář, Das Papiergeföld in Österreich seit 1848, Lipsko 1886; J. Koloušek, Osudy a působení kor. měny rak.-uherské, v Obz. nár.-hosp. 1897.